ÇINARALTI

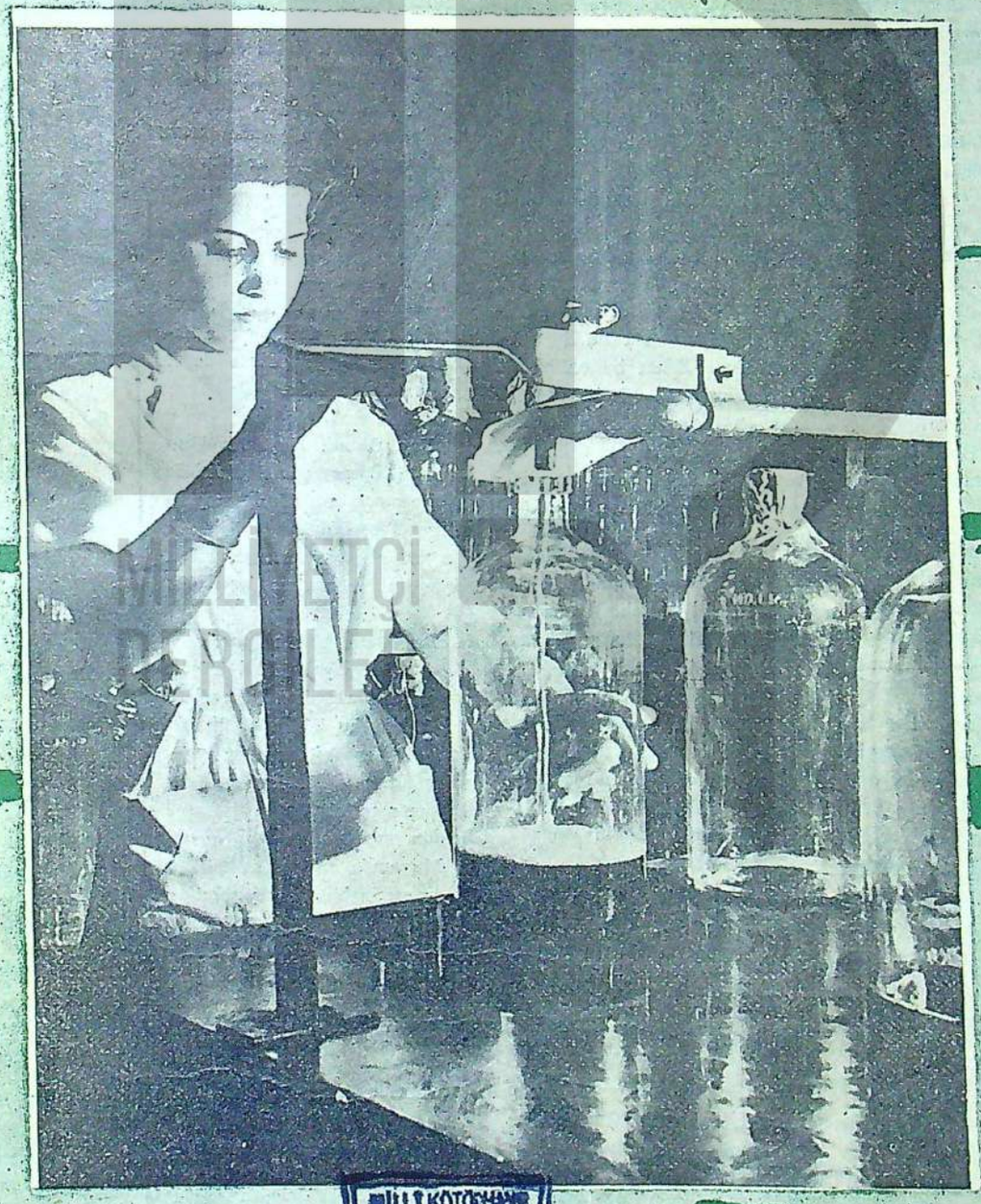

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

SAYI
134

HAFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUASI

KURUŞ
20

Alman hatları arkasında tarlalara inen maskelenmiş Amerikan paraşütçüleri makinelitüfeklerile

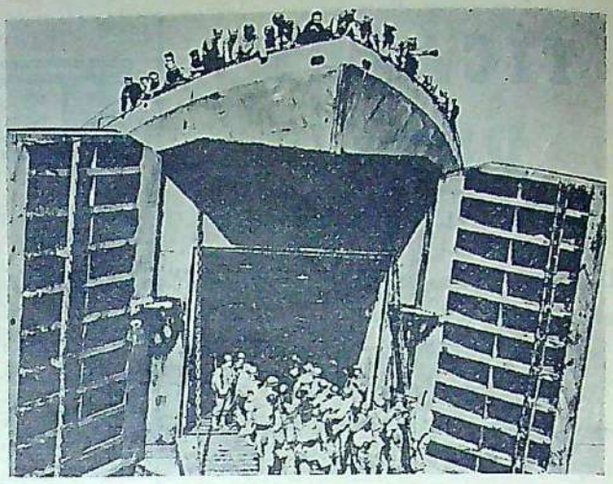

Bir Amerikan taşıt gemisi burun kapıları açık asker alıyor.

İngilterede bir üsten Almanyaya hareket eden 1000 kiloluk bombalar taşıyan bir bombardıman uçağı

Fransız gönüllü askerlerine mensup bir pilot İngilterede bir üsten kalkan arkadaşlarını bir hava istasyonundan selâmlıyor.

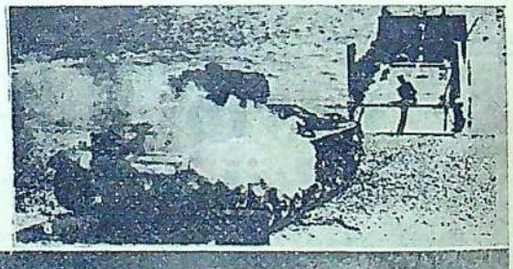

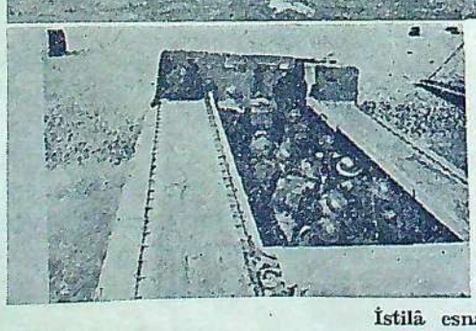

İstilâ esnasında ihraç harekâtında kullanılan taşıt araba ve gemileri.

MİLLİYETÇİ DERGİLER

KONUŞMALAR

Bay Adnan S. Yücebaş:

— Mektubunuzu aldım. Alâkanıza teşekkür ederim. Röportajların mutlaka güzel resimleri olması lâzım. Onun için acele etmeyiniz. Şiiriniz güzel. Biraz Dede Korkudu hatırlatıyor. Yalnız üçüncü kıtada biraz ihmal var, sanırım. Meselâ: (Soyunu sopunu) yerine (soy sopunu) demek caiz midir, bilmem? Sonra bu tarzda şiirlerde tekrarlanan beytin daha seçkin olması lâzım. Bir de, manzume aynı tahassüs tarzını baştan aşağı muhafaza etmeli değil midir?

Aşk dilini bilmez oldum

mısraı mistik bir aşkın ifadesi. Halbuki:

Yâr koynuna girmez oldum

Büsbütün hayatî ve maddî bir hissi anlatıyor. Selâmlarınızı arkadaşlarınıza söyledim. Yazılarınızı beklerim.

Bay İlhan Geçer:

— (Bursa) isimli şiirinizi gelecek sayılarımızda neşredeceğiz.

Bay A. Fehmi Bulver:

— (Sensiz) isimli manzumeniz pürüzsüz, düzgün bir dille yazılmış. Birinci kıtanın şu iki mısraı pek güzel.

Günlerce yaşadı heykeller gibi
Gözümde hayalin mermerleşerek

Fakat bu kıtayı tamamlıyan beyit bu kuvvette değil:

Unutmam seni ben yâd iller gibi
Sarsa da akşamlar esmerleşerek

(Yâd iller gibi unutmam) demekle ne anlatmak istiyorsunuz? Yâd el, yabancı memleket, bilmediğiniz ülke demektir. Şu halde unutmak meselesi bahis mevzuu olmamak lâzım gelir. Üçüncü kıtanın son beytinde:

Bu yoldan geçecek gaddar
yolcular

(Gaddar yolcu) güzel değil. Vâkıa:

Belki de giderler beni ezerek

diyorsunuz. Bu sözlerinizle bu yolcuların sizin mezarınıza basarak geçecekleri anlaşılıyor. Bundan dolayı onlara (gaddar) diyorsunuz. Fakat bu his çok romantik. Manzumenizin öbür taraflarını pek güzel buluyorum. Bu ehemmiyetsiz noktaları da düzeltebilirsiniz.

Bay Ö. Edip Cansever:

— (Mevsim sonu) isimli şiiriniz aruz veznile yazılmışsınız. Fakat bazı mısralarda ayni vezin kalıbını kullanmamışsınız.

Kokular rengini almış kardan

mısraı, (feilâtün feilâtün feilâtün) veznile. Onun altındaki:

Günler daha yorgun daha sessiz

mısraı mefulü meailü feülün) vezninde. Sonra:

Ilık bir iklimdir arta kalan

Mısraı hiçbir vezin kalıbına uymuyor. Aruz vezninde yazılmış şiirler bazan vezin değiştirmek olur. Fakat bunun bir de sebebi olmalıdır. Tabiî vezinsiz mısralar olamaz. Bütün bunlara rağmen şiirinizde lirik bir hava var. İtina etmenizi samimiyetle tavsiye ederim.

Bay Cahit Obruk:

—(Senden uzakta) şiirinin bazı noktalarına itiraz edeceğim:

Pırtım dökülü kaldı
Bohçam bükülü kaldı

(Pırtı) da (Bohça) da hiç şiire girecek kelimelerden değil. Sonra, zannederim, bohça değil, boyun bükülü kalır. Sonra:

Bağrında ayrılığın
Ateşten elleri var.

diyorsunuz. Bu güzel. Bundan sonra:

Nidem, emelleri var

Güzel değil. (Nidem) ne yapayım, ne edeyim, yerine bir halk tâbiridir. Halk dilile şiir yazıldığı zaman bunları kullanmalı. Herhangi bir şiirimizde bunu kullanamayız. Çünkü edebi lehçemizin esası İstanbul şivesidir. (Şehit olacağım) isimli manzumeniz güzel. Bu şiiri gelecek sayılarımızda neşredeceğiz.

Bay Ali İhsan Karaağaç:

— (Sabah) ismindeki şiiriniz güzel. Bazı beyitlerdeki tekrarlar şiire kuvvet ve güzellik veriyor. Bazıları da biraz aykırı duruyor. Meselâ: (Duvar duvar - yazar yazar) böyle. Son beyte isminizi koymuşsunuz. Bu gazele mahsus bir tarzdır. Yeni şiirlerde bunu yapmamalı. Mektubunuzu, (mensure) şeklinde yazılar neşretmediğimiz için basamıyacağız.

Bay Hüsnü Lütfi Akkuş:

— Manzumelerinizde fikir birinci plânda geliyor. Bu şiirlerinize nazımdan ziyade nesir tesiri veriyor. Şiirde bir fikri anlatmak kâfi değildir, onu terennüm etmek lâzım!

Bay Salim Zenginoğlu:

— Fikriniz çok doğru. Fakat bir fikrin güzel bir şiir haline gelmesi için sadece doğru olması kâfi değildir.

Bay Ahmet Kuyumcuoğlu:

— (İnkisar) isimli şiirinizde sık sık nazım ölçüsünü bozuyorsunuz. Teessürünüzü söylemek için bunu yapıyorsunuz. Fakat şiirde bu bir mazeret sayılmaz.

Bay Ömer Faruk Tunç:

— (Sevgiliye) isimli küçük manzumenizin güzel tarafları var. Yalnız bu kadar küçük bir nâzımda lisana ait kusurlar yapmamalısınız. (Gönlüm çakıver de) der mi?

Mehtap saçının her teli olsun

Mısraında da mehtapla saç arasında bir benzeyiş bulamadım.

Bayan Müzeyyen Onbaşıoğlu:

— Röportajınızı aldım. Teşekkür ederim. Yalnız bu tarzda röportajların okuyanları alâkalandırması için, onu canlandıran çok güzel resimlerle beraber olması lâzım. Sizden bu türlü yazıları resimlerile beraber göndermenizi rica ederim.

YURDUMA HASRET

Nerde kaldı içinde, yaşadığım bağların,
Gönlüme neşe veren, o yemyeşil dağların,
Nerde durmadan akan, billûr çağlayanların,
Yadellerde hâtıran, kaldı bende yadigâr!..

Arz üstünde eşin yok, eşi olmaz cennetin,
Rumelihisarında, heybetle duran setin,
Hayalimden çıkmıyor, sana giden yol çetin,
Kucağında mesutum, yalnız senden bana yâr!..

Hasretinden ağardı, başımda tel, tel saçım,
Kalbim sonsuz kederde, sana pek çok muhtacım,
Ben budertten ölürsem, o, toprağımla, taşım,
Senin bağrından gelsin, bari beni öyle sar.

İbrahim GÜZELCE

DERT YANIŞ

Âşık sızlar yarım ömür
Sürmedim deyi deyi...
Düşte hasta yâr gözükür
Duramadım deyi deyi..

Korular vermiş el ele,
Hisarlar var birer kale,
Altımdaki boz tay ile,
Varamadım deyi deyi..

Gönül yiğitlik çağında,
Hayal: yârin kucağında,
Hicran tüter ocağında,
Göremedim deyi deyi..

Günler geçer: ay yüzünü,
Gecesini gündüzünü,
Benim için türküsünü,
Soramadım deyi deyi..

İki iken beşçesine,
Sohbet edip hoşçasına,
İhsan ağlar boşçasına,
Saramadım deyi deyi..

Ali İhsan Karaağaç

ÇINARALTI

SAYI: 144 — CİLT: 6
ABONE :
Seneliği: 1000 — Altı aylığı 500
Üç aylığı: 250 kuruş
Fiatı : 20 Kuruş

Sahibi ve Neşriyat Müdürü
ORHAN SEYFİ ORHON
Telefon: 22129

1 Temmuz 1944
İDARE:
İstanbul, Ankara caddesi No. 47
İHTAR :
Gönderilen yazı ve resimler neşredilsin, edilmesin geri verilmez.

Şiir Kitapları

Orhan Seyfi ORHON

Harp başlıyalıdanberi, kâğıt pahalılığına rağmen en çok ne kitabı çıktı, bilir misiniz? Şiir kitabı! Türkiyenin her tarafında genç şairler birer, ikişer, üçer, beşer formalık şiir kitapları çıkardılar. Asıl şaşılacak şey, en az şiir kitabı satıldığı halde... Hattâ bu kitapları tâbiler değil, zararını sahipleri çekerek bastırmak şartile... Şiire karşı duyduğumuz bu sevgiyi kutlamak icap eder. Şark şiir ve füsun iklimidir. Göklerin maviliği, yıldızların çokluğu, ayın parlaklığı... Herşey ruhumuzu ilhamla dolduruyor. Şiir yazmanın son zamanlardaki kolaylığını da buna ilâve ederseniz, bu kadar çok şiir kitabı neşredilmesinin sebebini anlamak güç olmaz. Meşrutiyetten sonra şiire karşı bir tepki başlamıştı. Tanınmış şairler bile edebiyatın zararından bahsettiler. Çocuklarını fen adamı yetiştirmeğe çalıştılar. Fakat bunun hiç faydası olmadı. Genç şairler, bir damlacık lirizm için, arılar gibi vızıldıyarak havamızı doldurdu. Şiir kitapları o kadar çoğaldı ki hiçbir kolleksiyon meraklısı artık bunların tamamına sahip değildir. Aralarında pek değerlileri yoktur, demek istemiyorum. Yalnız şiir, kıymeti azlığında olan şeylerdendir. Kültürel hayatımız için mutlaka lâzımdır, ama, vitamin gibi binde bir nispetinle, Haddinden fazla çoğalınca fayda yerine zarar verir.

Divan şairleri bu israfa ne iyi bir çare bulmuşlardı. O zamanın şiir kitabı mürettep divanlardı. Bunlar gelişigüzel hazırlanamazdı. Şair, münacattan başlıyarak bütün nazım şekillerini kullanır, (A) dan (Y) ye kadar mutlaka birer gazel yazar, tarih gibi üzüntülü nazım oyunlarını dener, çapraşık rübaî veznini öğrenir, böylece, birbirinden ayrı birkaç yüz şiir yazmıya mecbur olurdu. O zamana kadar ya sahiden şair olur, ya bu işkenceye dayanamaz vazgeçerdi.

Ne yapmalı bilmiyorum, fakat şiir yazmayı güçleştirmeliyiz! Şairin alnında biraz sanat kırışığı, biraz da ilhamın muattar ter damlaları ister. Şairlik tacı bu başlara yaraşır. Şiir bu derece kolay ve mebzul birşey olursa, bu giranbaha taç, bir karnaval külâhı gibi bir nevi sarhoşluk ve lâübaliliğin remzi halime girer. Genç liyakatler namına bunun için üzülüyorum.

Ohan Seyfi ORHON

İLİ KÜTÜPHANE ANKARA

GÖRÜŞLER

Zekâ ve Şeytanet

Eski ahlâk kitapları insandaki akıl hassasını ikiye ayırırlardı: Birisi, iyiliğe yarıyan ve insana ilâhî bir mevhibe olan zekâ. İkincisi de: Fenalığa yarıyan şeytanet ve kurnazlık.

Bu eski tarifi niye hatırladığımı söyliyeyim: Bozuk para yokluğu yüzünden. Birkaç gündenberi ortalıktan nikel paralar çekildi. Gümüş liraları daha evvel, açıkgözler toplamışlardı. Fakat nikel kuruşlara, beşliklere, onluklara ne oldu? Alışveriş etmek istiyorsunuz. Esnaf:

— Üst tarafını veremem, bozuk para yok!

Diyor. Sigara alacaksınız. Üst tarafı yok. Yemiş alacaksınız üst tarafı yok. Bilet alacaksınız. Üst tarafı yok. Çaresi bulunacak ama, şu bir kaç gün için, sıkıntılı şey.

Birisine sordum:

— Nikel paralar ne oldu?

Bana şu cevabı verdi:

— Bazı açıkgözler topluyor. Eritip, çatal, kaşık gibi madenî eşya yapıyorlar. Böylesi daha fazla kâr bırakıyor.

Düşünüyorum: Dünya bir harb sıkıntısı içinde. İptidaî madde yokluğu her tarafta hissediliyor. Buna karşı çareler araştırılıyor.

Maden kömüründen benzin, kauçuk yapılıyor. Biz, yurdumuzdaki huzur ve sükûndan hep beraber faydalanıyoruz. Bizim açıkgözlerimiz de hepimizi rahatsız edecek bir şey keşfetmişler: Piyasadaki nikel paraları toplayıp çatal bıçak yapıyorlar.

Eski ahlâkçılara hak veriyorum: İnsandaki akıl hassası sahiden iki türlü. Birisine, zekâ. Öbürüne de — işte bu adamlardakidir — şeytanet, demeliyiz!.

A K T Ü A L İ T E

Fransız sahiline yaklaşan taşıt gemileri balon barajı altında ilerlerken

Shirley Temple Amerikada gemi tezgâhlarını ziyaret ediyor

İtalyada Amerikalılar Almanlardan aldıkları şehirde mayin araştırıyorlar.

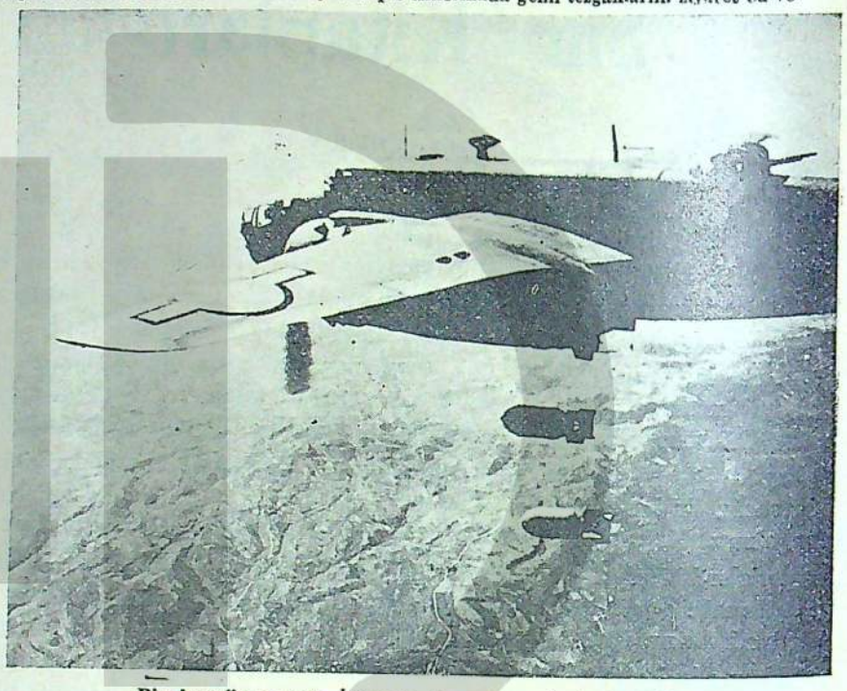

Bir Amerikan uçağı, İtalyada Alman mevzilerini bombalıyor. Atılan bombaların her biri birer tonluktur.

MİLLİYETÇİ DERGİLER

Sür'atte dünya rekorunu kazanan «Kolstellasyon» nakil uçağı. Bu uçak saatte 355 mil yapmakta ve yüz yolcu taşıyabilmektedir. Şimdi bu uçak ordu hizmetine alınmıştır.

Avrupa kalesinin Başkumandanı Mareşal Rundstedt bir resmi geçitte

«Morgentindinger» gazetesinin Londra muhabiri, bu harbin en yeni icatlarından biri olan Alman pilotsuz uçaklarının hücumunda hazır bulunmuş. Gördüklerini şöyle anlatıyor:

Şehir halkının bir çoğu çoktan uyumuş bulunuyordu. Uyumayanlar General Eisenhower umumî karargâhının 20 numaralı tebliğini dinlemek üzere hoparlörün başında bekliyorlardı. Birdenbire uçaksavar bataryaları gürlemeğe başladı. Bir çok kimseler bir sığınak bulmağa koştular. Diğer bazı kimseler de — ki aralarında ben de vardım — gerek merak saikasile ve gerek meslekleri icabı olarak, geniş görüş sahasına malik pencerelere, kapılara ve kapı aralarına çıktılar. Bu suretle, seyredenler, tarihte eşi görülmemiş baş döndürücü bir faciaya, gece yarısı pilotsuz uçakların baskınına uğrıyan bir şehir halkının karşılaştığı faciaya şahit olmak fırsatını buldular. Bu uğursuz fakat her tarafta tevekkülle beklenen misafirlerin homurdıyan gürültüsü yaklaşıyor. Karşıkoyma bataryaları bir anda harekete geçmişlerdir. Solda, topların tek gümbürtüleri işitiliyor. Tam karşımızda bir geminin demir atarken zincirlerinin çıkardığı sese benzer bir takırdı geliyor. Birdenbire hepimiz, uçaklarda, fakat mutattan çok aşağıda ve yüksek süratinden ancak kırmızı ve büyük bir demir kütlesi olduğu anlaşılabilen birşey gördük. Bu delice süratte, projektörler bile bu silâhları takipte güçlük çekmektedir. En mühim olan cihet, ateşte kızartılmış kırmızı bir demiri andıran bu silâhın bizleri müthiş bir hayret içinde bırakmış olmasıdır. Birdenbire, bu hayaletin gerisinde alevden bir kuyruk görüyoruz. Bu anda hepimizin aklından geçen şey şudur:

«Bu, cihan harbinin sahnesinde ilk defa olarak çıkan makineden bir hayvandır... Parlak, kızgın bir demir gibi kırmızı hayalet ansızın kayboluyor. Arkasından kulakları sağır edecek kadar müthiş bir gümbürtü kopuyor. Ayni zamanda, yıkılan, çöken binaların müthiş gürültüsü duyuluyor ve sonra muazzam bir alev göklere yükseliyor. Başlarında çelik miğferler olduğu halde sömürge ekipleri, çenelerinden ter damlaları akarak çalışıyorlar. Hepimiz biliyoruz ki, hayalet uçakların yaptığı akının ilk neticelerine şahit olmaktayız. İstikbalde çıkacak kitapların, harb tarihinin yeni bir devresi olarak gösterecekleri bu hâdiseyi bütün teferruatiyle gördük ve yaşadık.

Hangisi?

Modernist şairlerin en beğenilenlerinden Cahit Sıtkı Tarancı'nın son yazdığı (Abbas) isimli şiiri aynen alıyoum:

ABBAS

Haydi Abbas vakit tamam,
Akşam, diyodun, işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı,
Dinsin artık bu kalb ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde;
Tam kenarında havuzun,
Aya haber sal bu gece.
Bas kırbacı sihirli seccadeye.
Göster hükmettiğini mesafeye.
Ve zamana!
Katıp tozu dumana
Var git.
— Böyle ferman etti Cahit! —
Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaştan;
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan

Cahit Sıtkı Tarancı

Hepsi bir tarafa... Bu şiirde en çok anlaşılması lâzım gelen, manzumenin başlığı Abbas kimdir? Hatırladığım Abbasları sayıyorum:

Hazreti Abbas... Abbas Halim Paşa.. Cevat Abbas... Bir de, lâf arasında söylenen «Abbas yolcu!» tekerlemesi... Bu hangisi acaba?

Bozuk para kaçakçıları

Bozukluk buhranına karşı elli kuruşluk kâğıt paralar tedavüle çıktı. On kuruşluk, beş kuruşlukları da basılıyormuş. Bu tedbir çok yerinde, çok güzel. Buhranı ortadan kaldıracak. Fakat birşeye sinirleniyorum.

Kanunun tâyin ettiği cürümlerin en büyüklerinden biri de devletin malî itibar ve emniyetini suiistimal edenlere karşıdır. Piyasadaki bozuk paraları toplayıp madenî eşya haline koyanlar veyahut onları başka işlerde kullanıp kâr edenler, şimdi karşımıza geçip bu kazançlarını rahat rahat, çıtır çıtır âfiyetle yiyecekler mi? İşte buna sinirleniyorum. Muhtekirleri, kaçakçıları, şantajcıları nasıl yakalıyorsak, bunları da yakalayıp şiddetle cezalandırmalı. Evet, şiddetle! Çünkü bunun kadar esbabı muhaffefesi olmıyan cürüm az bulunur!

AHMET ŞENSES

Radyomuzun «Yurttan Sesler» saatlerinde halk türkülerini en güzel okuyan Ahmet Şenses'le konuştum

Halit Oğuz KİPER

Ahmet Şenses

Ahmet Şenses, radyo halk müziği öğretmeni Mustafa Sarısüzen ve diğer radyo sanatkârlarile Yurddan Sesler saatinde

Radyomuzda pürüzsüz, tatlı sesi'e okuduğu şarkılarla şöhretini memleketin her tarafına yayan Ahmet Şenses Anadolunun bağrından çıkmış bir sanatkârdır. Onun bütün hareketlerinde sevimlilik ve samimiyet göze çarpar. Radyoya girdikten sonra sesi pek çabuk olgunlaştı ve herkes tarafından aranmıya başladı. Ahmet Şenses, sesi kadar ahlâkının güzelliği ve temizliğile de sevilir.

Asen Nazillilidir. 1909 yılında musikiyi seven bir aile ocağında doğdu. Ailesi onun bu istidadını gördüğü için, bizim eski âdetlerimiz üzere, onu hıfza çalışmaya ve hafız olmıya teşvik ettiler. Bu suretle muhitinde tanındı ve sesinin güzelliğile çok sevilen bir genç oldu. Artık dinî merasimlerde, aile toplantılarında, saz âlemlerinde, arkadaş eğlencelerinde o, daima aranıyordu.

Ahmet Şenses, muhitinde kazandığı bu şöhretle iktifa etmedi. Sanatını ilerletmek, çalışmak, güçlükleri yenmek ve tam mânasile muvaffak olmak istiyordu. 1929 senesinde İstanbula geldi. Musiki dersleri almıya başladı. İlk hocası rahmetli musikişinas ve bestekâr Kâzım Beydir. Asker olduğu zaman musikiyi çok seven ve genç istidatları her suretle koruyan rahmetli general Ali Hikmeti tanıdı ve ondan ciddî yardımlar gördü. Artık Ahmet Şenses sanatında ilerlemişti. Balıkesir musiki cemiyetinin faal âzaları arasına girmişti. Memleket havalarını pek güzel okuyordu. Onun bu kudreti dikkati çekti. Şarkılarını plâklara okudu ve bunlar büyük bir rağbet kazandı.

Ahmet Şensesin hayatının ikinci safhası ve sanatının asıl tekâmülü Ankara radyosunun sanatkârları arasına katılmasile başlıyor.

Orada çok feyizli bir çalışma muhiti ve sesini yurdun her tarafına yayan bir mikrofon buldu. Hiç yorulmadan fasılasız çalıştı. Şimdi, radyomuzun (Yurttan sesler) ve (Bir şarkı öğreniyoruz) saatlerinde onun coşturucu, tatlı nağmelerini dinliyorsunuz. Ahmet Şenses, muvaffakiyetle mağrur olmadan hâlâ, musikiye başladığı zamanların hararetile çalışıyor.

Ona musiki hakkındaki fikrini sorduğum zaman bana şu cevabı verdi:

— Hayatın en güzel şeyi sevmektir. Hayat bu sevginin bağrında canlanır ve güzelleşir. Ben musikiyi kendi hayatım sayıyorum ve o hisle seviyorum.

— Peki, dedim, musiki güç bir meslektir. Her zaman çalışmak ister. Bu mütemadî çalışmalar sizi hiç yormuyor mu?

Sevimli yüzü, temiz, beyaz dişlerile gülümsedi.

— Hayır, dedi, insan sevmediği şeyler için çalışırsa yorulur. Sevdiği şeye çalışmak yorgunluk değil, zevk ve saadet verir.

— Radyoya girişinizden memnun musunuz?

— Çok!

— Mikrofon karşısında ne duyarsınız?

— En derin, en tatlı heyecanlarımı. Orada muvaffakiyetler kadar kusurlar da çok büyüyerek kulaklara çarpar. Çok iyi hazırlanmak, çok çalışmak lâzımdır. Muvaffak olmanın hazzı da o nispette büyüktür.

— Birşey daha soracağım, dedim, muvaffak olmanın sırrı nedir?

— Sanatını sevmek... Musiki, ancak kendisini aşkla seven bir ruhla birleştiği zaman cazibeli, tesirli olur. Biraz ihmal edene râm olmaz.

Ahmet Şensese teşekkür ederek ayrıldım.

Halit Oğuz KİPER

Orhan Seyfi Orhon

ÇOCUK ADAM

Üçüncü kısmı yeniden yazılan ve tamamen değişen bu eserin ikinci tabı hazırlanıyor.

— 1 —

Yazmadım, yazsam nolurdu:

Adını yazdım üstüne.
Yolda sürüne sürüne
Ele alacağın güne
Kadar benim olur musun?

Anlarsın okursak elbet:
Bir zarfa pul olur da dert
Nasıl kıvranırmış hasret
Satırlarda, uzun uzun?..

— 2 —

Cevabı böyle olurdu:

Bir tren, bir tren daha.
Yok gelen, yok gelen daha.
Bekle sen, bekle sen daha
Sabrile bir uykusuzun...

Dalarken gözlerin sık sık,
Postacı; suratı asık
Çalıp kapını Tık.. tık.. tık!
«Bugün de yok..» desin dursun..

Nazif BEN

AÇIK MEKTUP

— «Bir kalb» imzasile aldığım mektuba —

«Bir kalb» sin, benim gibi zahir, zavallı kalb?
Göğsümde çırpınan da benim bir zavallı kalb.
Gelmekteyim ölüm döşeğinden diyor sesin,
Allah esirgesin seni, Allah esirgesin.
«Bir kalb» sin, peki, kimin amma, bilinmiyor.
Sen gerçi görme, bilme diyorsun, fakat bu, zor.
Olmaz, çocuk, bu, kendini bildir, gönüldeşiz,
Hüznün, melâlin, içkiliğin tercümanı biz.
«Bir kalb» den emir sayılır her gelen rica.
«Bir kalb» e aktı gitti gönül ihtirasıca.
«Bir kalb» sen mürüvvet edip söyle, nerdesin?
Bülbül müsün ki aksediyor gölgeden sesin?
«Bir kalb» sin benim gibi mühmel, zavallı kalb!
Öyleyse gel de anlaşalım, gel, zavallı kalb!

Fuat Hulûsi Demirelli

EDEBİYAT TENKİDİ :

Çınaraltı, S. 144, C. 6. 1 Tem. 1944, S. 7

GÜZEL BİR ŞİİR

O. S. O.

Ankarada çıkan (Çığır) dergisind, Osman Atillâ'nın seçil niş şiirlerinden birisi dikkatime çarptı. Bu değerli genç şair, manzumelerini (Sadırvan) isimli bir kitapta topluyormuş. Hayli zamandanberi susadığım güzel ve taze şiirin usaresini onun bir mazunmesinde buldum. Okurlarıma bu lezzeti tattırmak istiyorum.

(Gün vurur beni) ismli bu manzumede şiirin nescini meydana koyan dilin ipek yumuşaklığı seziliyor. Türk şiirinin klâsik şekli, son mısraları birbirine bağlı kıtalardır. Şairin buluşu, sanatkârlığı ve dehâsı bu mısralarda ışıldar. Asıl şiir usaresi burada toplanır ve yukarıki mısralara hayat, renk ve koku oradan dağılır. Bu son mısralarda mucizemsi birşey yapamıyan şair, alelâdelikten kurtulamaz. Osman Atillânın manzumesinde bu mümtaz vasıfları buluyoruz. Beraber okuyalım:

GÜN VURUR BENİ

Bana kardeş misin, sen, yeşil otlak?
Kışın ayaz, yazın gün vurur beni
Tohumu bağrına basan bu toprak,

Şimdi manzumenin sürpriz yeri geliyor. Şair, bu (Gün vurur beni) kafiyesine bağlanarak ne söyliyebilecek? Ya okuyanın seviyesinden yukarı çıkamıyacak, az çok tahmin ettiğimiz bir şeyi tekrarlıyacak. O zaman, ona hafifçe dudak bükeceğiz ve omuz silkeceğiz. Yahut da bir zekâ ışığile, şaşırtıcı bir atlayışla bizi aşacak. Ona karşı sevgi ve hayranlık duyacağız. Bu son mısraı yukardakiyle beraber tamamlıyalım.

Tohumu bağrına basan bu toprak,
Tohumla birlikte yoğurur beni!

Osman Atillâ, bütün beklediklerimizi veriyor... Kendisini alkışlamak için avuçlarımızı açıyoruz. İkinci kıtaya geçelim:

Başımı yaslarım çiçekli dala,
Seslenmek isterim yanık kavala,
Geceler, başlatır yeni bir yola,

Bu kıtada küçük bir ıstırap duyuyoruz: «Yanık kaval» klişesini kullanmamalıydı! Fakat (yoğurur beni) kafiyesine bağlanarak ne söyliyebilecek ki, hayranlığımız devam etsin? Ne güç şey değil mi? Şair, bizden daha güzel bir dille konuşacak. Bizim buluşumuzun, görüşümüzün ilerisine geçecek. Okuduğumuz zaman da: «Evet, diyeceğiz, işte, bunu ben de böyle söylemek isterdim! Kıtanın son mısraını yukarıdakilerle beraber tekrarlıyorum:

Geceler, başlatır yeni bir yola,
Her sabah yeniden doğurur beni!

Bu kıtanın sonunda da bütün aradıklarımızı buluyoruz. Üçüncü kıtaya geçiyorum:

İçmeğe değer su, kuralım buzu,
Kalsın başkasına öğle uykusu.

«İçmeğe değer su» bana: «Bir başka lisan tekellüm ettiğini söyliyen» Şeyh Galibi hatırlatıyor, o kadar yeni ve mümtaz. Hele kıtanın şu sürprizli bitişine bakınız:

Yaşamayı meler her doğan kuzu,
Hayata, hayata çağırır beni.

Son kıta, bir kül halinde yukarıdakilerden güzel değil. Manzume burada bitse daha iyiydi. Osman Atillâ, şüphesiz genç bir şairdir. Sanatına hâkim olmayı daha iyi öğrenecek. Kıtaların son mısraları gibi bu türlü şiirlerde manzumenin son kıtası da, öbür kıtaları bir araya toplayan ve onları yeni bir lirizmle tazeleştiren bir kuvvette olmalıdır. Fakat bu son kıtanın ilk mısraı çok güzel.

Günü gagasında taşır kuşum var,
Ovam var, yaylam var, dik yokuşum var,
Benim «Zaman» adlı kız kardeşim var,
Yün liye, yün gibi eğirir beni!

Bu kıtadaki (kızkadeşım) kafiyesindeki zayıflığı ve ahenksizliği, ikinci mısrada ova, yayla sadece bir isim halindeyken yokuşun bir sıfat terkibi oluşundaki tenazursuzluğu bir tarafa bırakarak bu çok güzel manzumeden dolayı Osman Atillâyı tebrik ederim. Yeni, taze, özlü Türk şiirini ondan bekliyorum.

O. S. O.

214

PENİSİLLİN, Bİ

İLİM ADAMLARI PENİSİLLİNİN TEKÂMÜLÜNE BİNLERCE İNSAN HAYATI KURTARACAK

Penicillium Chrysogenum notatum'un (bir nevi küf) büyütülmüş resmi. Penisilin bu küften yapılır ve bundan ismini alır. 25 milyonda bir nispetinde Penisilin, bütün bakterilerin büyümesini durdurmaktadır. Amerikadan bütün cephelere gönderilen Penisilin, şimdi lâboratuvardan çıkarak tonlar ile istihsal edilmektedir.

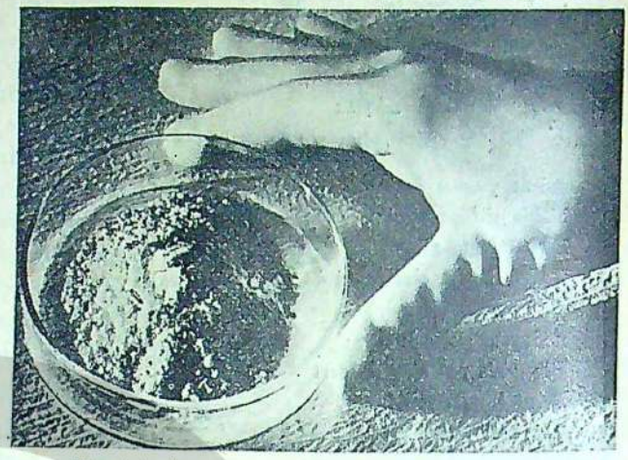

Hayat kurtarıcı bu yeni ilâç, asıl sarımsı bir beyaz toz dan ibarettir. Bu toz, sonra tuzlu su ile karıştırılır. Hastanın adalesine veya damarına şırınga edilir. Bazı yaralılarda Penisilin, doğrudan doğruya yaranın üzerine ekilmektedir.

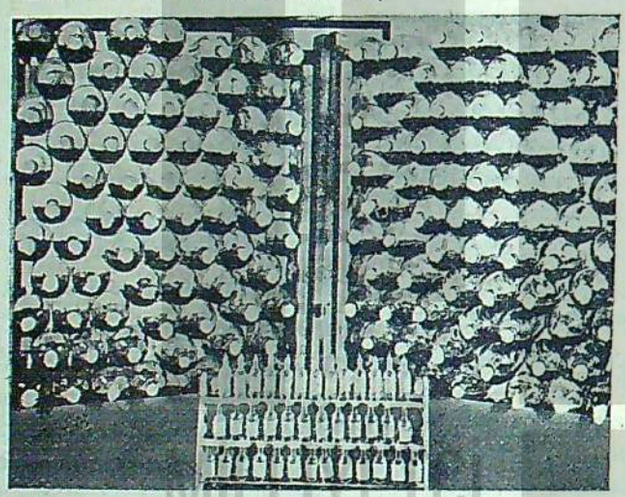

Penisilin ampulleri bu şekilde dünyanın her tarafına gönderilmektedir. Bir ons Penisilin yapmak için 500 çeyrek galon hazırlanmış mayi lâzımdır. Bu ilâcın suyu çıkarılma usulü tekâmül etmiştir. Penisilin zehirli olmıyan bir ilâçtır. Yaraların enfeksiyonunu yapan bakterileri yüzde doksan öldürür. Ayni zamanda salgın veba hastalığına karşı da çok faydalıdır.

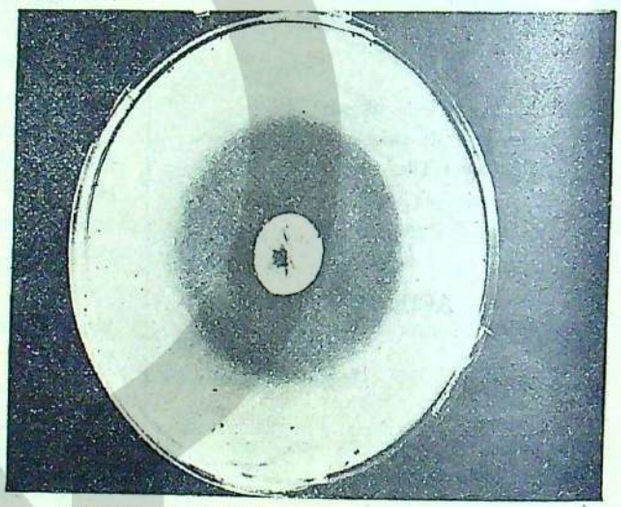

Resimde gördüğünüz kurşuni daire dört bakterileri göstermektedir. Ortadaki temiz daire Penisilin tarafından öldürülmüş bakterilerdir. Bu bakteriler, resimde gördüğünüz tabağın içinde bulunan Penisilin küfile öldürülmüştür. Penisilini, İngiliz ilim adamlarından Dr. Alexander. Fleming 1929 da tesadüfen bulmuştur.

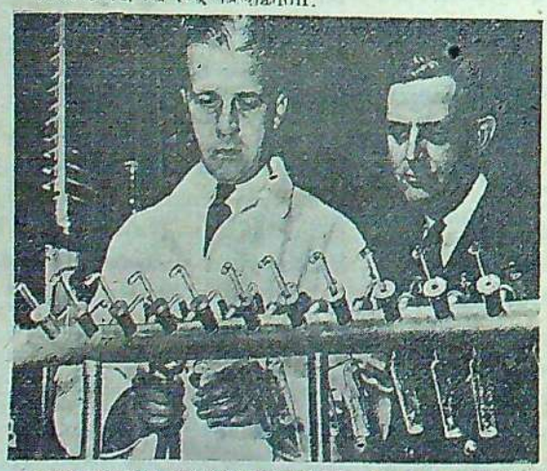

New-York'ta Zührevi Hastalıklar Araştırma Merkezinin direktörü Dr. F. Mahoney (solda) bu ilâcın ampüllere doldurulmasını kontrol ediyor. Dört asırdanberi insanları öldüren ve sakat bırakan frengi illetinin Pesilinle tedavi edilmesi usullerini araştıran heyetin en eski azası Dr. F. Mahoney'dir. Penisilin bugün binlerce insanın hayatını kurtarıyor. Son asırda tıbbın keşfettiği mucizelerden biri de hiç şüphesiz bu harikulâde ilâçtır.

Penisilini istihsal güçtür. Resimde Penisilin mayiinin bir işçi tarafından bir kaba boşaltıldığını görüyorsunuz.

R TIP MUCiZESi!

RDIM EDİYORLAR. MÜTTEFİKLER CEPHELERİNDE U İLÂÇ İÇİN GECE GÜNDÜZ ÇALIŞILIYOR.

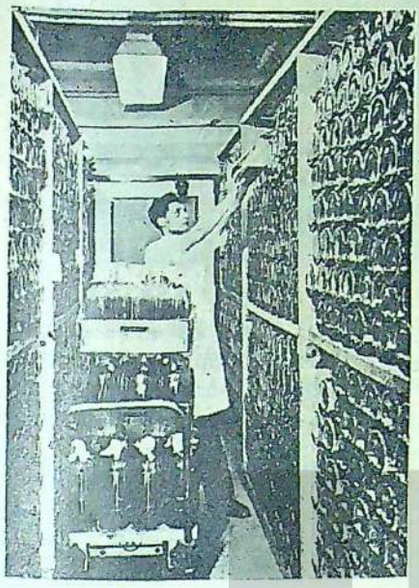

Penisilin istihsali, Penicillium Notatumla aşılanmış isterilize şişelerde yapılır.

Penicillium Notatum üzerinde küf yetişen ve maden tuzile şekerden ibaret bir vasat mayidir. Resimde görüldüğü gibi binlerce şişe, 12 gün 72 ile 74 derece arasında ısıtılmış bir yerde tutulur. Küf, büyüyünce Penisilin altaki mayie yayılmaktadır.

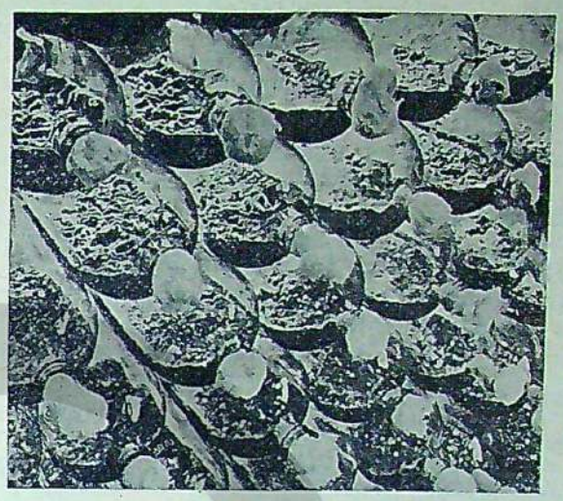

Penisilin küfü, ekmek üzerinde görülen küfler gibi değildir. Resimde, şişelerde yetiştirilen ve kendinden hasıl olan küf görünüyor.

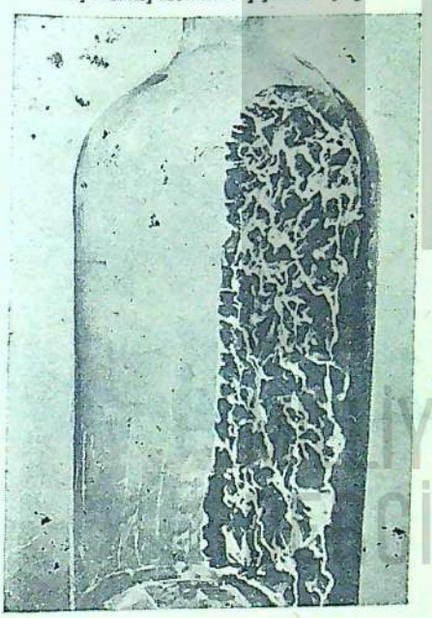

Penisilini meydana getiren küfün yakından görünüşü

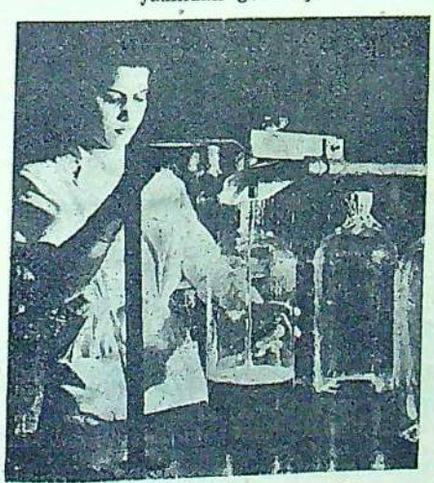

Birer galonluk bu şişeler Penicillium küfü ile aşılanmaktadır.

Bir doktor, iki yaşında şiddetli bir kan zehirlenmesinden hasta olan küçüğe Penisilin şırınga ediyor. Bu resim Penisilinin artık sivil halk için de kullanıldığını gösteriyor.

215

1929 da tesadüfen Penisilini bulan Dr. Alexander Fleming. Diğer bir hastalığı tedavi eden doktor, bakterili bir tabağı açıkta bırakmış. Biraz sonra buna baktığı zaman, pek de fevkalâde olmıyan bir şey görmüş, tabağın ortasında bir küf peyda olmuş. Bunu iyice tetkik edince, küfün etrafında temiz beyaz bir kısım gözüne ilişmiş. Mikroskopla bu daireyi tetkik etmiş, bunu tamamen bakterisiz bulmuş. Mikroplar bu daireye girer girmez hemen ölüyorlardı. Bir insan vücudünde fevkalâde tesirli bu ilâç o zaman doktorun aklına gelmemiş. Fakat yine tetkiklerine devam etmiş. On bir sene sonra Rokfeller cemiyetinin yardımile Oksford'daki ilim adamları Penisi'in üzerinde ciddiyetle çalışmıya başlamışlardır.

Yukarıda resmini gördüğünüz Dr. Chester sivil halk için imal edilen bu ilâcı kontrol etmektedir. Şimdilik bu ilâç, sivil halkın istediği miktarda istihsal edilememektedir. Penisilinin en çok yaralılara faydası vardır. Yarayı çarçabuk tedavi ediyor. Bunun için daha çok cephelerde kullanılıyor.

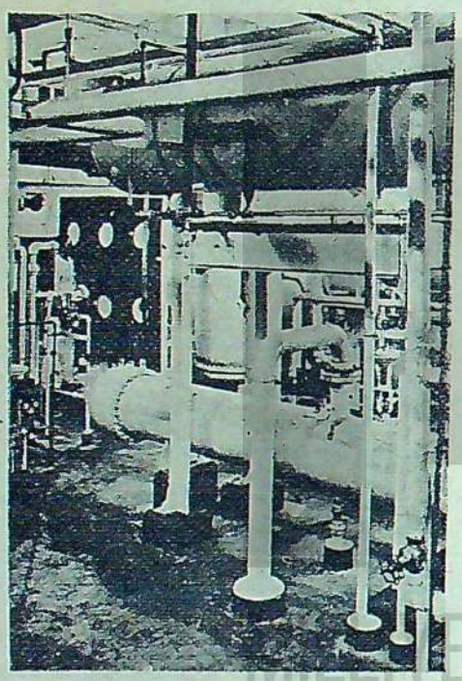

Tahammür depolarından çıkan Penisilin imal edilmeğe hazırdır. Amerikada bugün 1943 ten yüz defa fazla Penisilin imal eden fabrika açılmıştır.

Cephelere gönderilen Penisilin, ilk önce tavşanlar üzerinde tecrübe edilmektedir. Penisilinle beraber Pyrogen denilen zararlı bir madde de beraber bulunuyor. Eğer hayvanlarda hararet yüksek dereceye çıkarsa, bu, Pyrogenli Penisilinler atılmaktadır.

İsterilize edilmiş beyaz temiz elbiseler ve maskeli işçiler, Penisilini çabuk donması için buz dolablarına koyuyorlar.

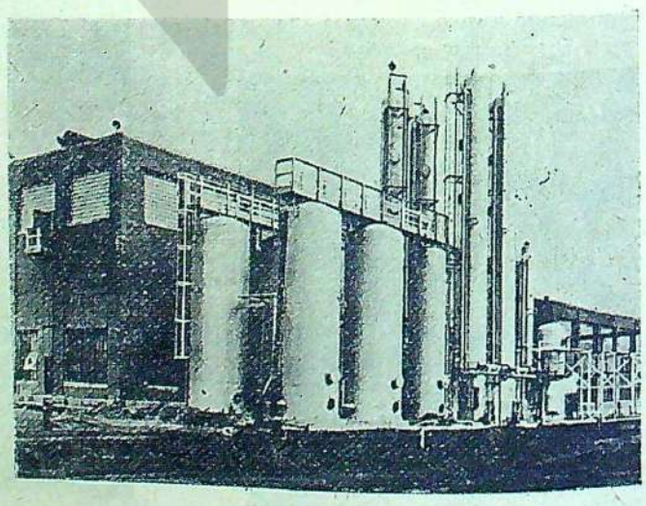

Şarki Amerikada Penisilini imal eden bir fabrikanın başlıca kısmı, Harp bitince bu ilâçtan herkesin istifade etmesi kabil olacaktır.

TİCARET DERSİ

Abdullah ağa ellerini cebine sokmuş, balkonda bir aşağı bir yukarı dolaşıyor «Para! para! Bıktım senin bu parandan ne biçim adamsın be! Benim oğlum olduğundan bile şüphelenmeye başlıyacağım» diyordu. Genç çocuk bir iskemleye oturmuş önüne bakıyor, ağzını bıçak açmıyordu.

Abdullah ağa kasabanın en kurnaz ve en zengin ağası idi. Bu meziyetlere bir de babadan kalma hacılığı ilâve ediniz... Tüccarlık yapardı. Bu hacılığı sayesinde, onu kasabaya bağlı bütün köyler tanırlar, mallarını hep ona getirirlerdi. Köylü onu çok sayardı. O da bu fırsatlardan mükemmelen istifadelenir, köylüye istediği gibi oyun oynayabilirdi.

Abdullah ağa oğlunu böyle sessiz ve meyus görünce, zekâ ateşile yanan küçük gözleri güldü. Bu hareketi oğlunun yüksek terbiyesine verdi. Çünkü onu, İstanbul gibi büyük bir şehirde ticaret mektebinde tahsil ettirmişti.

O da bir iskemleye oturdu. Cebinden bir köylü cığarası çıkarıp yaktı. Ulan «dinle dedi, sen hiç te bana çekmemişsin be! Eğer benim gibi bir tüccar olmak istiyorsan gözlerini dört aç. Budalalığı bırak, ahmak adam. Yoksa aç kaldığın gündür. İşte senin şimdiki halin... Biz ki bu kasabada zekâmızla tanınmış bir aileyiz. Senin böyle sık sık sermayeyi kediye yüklemen kredimizi düşürüyor. Ayni zamanda para da kaybolup gidiyor, Bak! Şimdi sana bir hikâye anlatacağım, ama iyi dinle!.. Ben zeki bir adamım. Vali bile geldiği zaman, evvelâ beni çağırtır; kasaba hakkında öğrenilecek mühim şeyleri bana sorar. Onun için sözlerime kıymet vermelisin. Bu, bir aile ve ticaret sırrıdır. Buna, bu kasabanın aklı ermez. Elli sene mektepte okusan hiçbir hoca sana bu tiraret kurnazlıklarını öğretemez. Ama ben bir ilk mektep mezunuyum. O başka «ha... ha... ha...» diye güldü. Bir kadın eli kadar tombul, beyaz ellerile sakallarını sıvazladı. Boynunu bir hindi gibi aşağıya indirerek yan gözle oğlunu süzdü. Kendisini can kulağile dinleyen oğlunu görünce memnun oldu:

O zamanları şimdiki gibi zengin değildik. Ticarete de yeni başlamıştım. Param azdı. Fakat ilk partide bademden iyi para kazandım. Kâr çok fazla idi. Eş dost sayesinde Mersinden gelecek vapura yüklemek üzere anbara 5 ton badem attım. Bizim bütün sermaye beş ton bademde... Hattâ biraz da borca bile girmiştim. İstanbuldan bir telgraf aldım. Ne göreyim, badem 50 kuruşa düşmüş. Gün geçtikçe düşüyormuş. Halbuki ben 90 kuruştan toplamıştım... Vapurun gelmesine de daha bir hafta var. - Mahvoldum - dedim. Düşündükçe beynim duracak gibi oluyordu. Benim batmam demek hepinizin sürünmesi demekti. Söyle bakalım, bu vaziyet karşısında sen olsan ne yapardın?

Genç çocuk düşündü; fakat bir çare bulamadı. Abdullah ağa güldü. «Bir cevap yok değil mi?» dedi. İşte ben bir yol buldum. Mükemmel bir yol mükemmel. Zekâ..! Zekâ..! Kendi zekâmla övünüyorum. Onunla ne kadar övünsem yeridir. «O» her şeyden üstündür herşeyden anlıyor musun? O sırada İbrahim ağanın oğulları geldiler.

— Kâfirler şeytana benzerler. Sen onları tanımazsın. Çok küçüktün. Sonra da İstanbula tahsile gittin. Zavallıların birisi öldü. İkisi de mecnun gibi birşey. Hep kendi aptallıklarından. Onlar köylerden mal toplayıp bizlere satarlar, biz de daha fazla kârla İstanbula gönderirdik.

Ellerinde 300 kilo kadar badem varmış. Pazarlık ede ede 110 kuruştan 300 kilo bademi aldım. Ve hiç kimseye bu fiyata aldığımı söylememelerini, hattâ daha varsa acele vapura yetiştirmek üzere getirmelerini tembih ettim. Sevinerek gittiler. Çünkü bu fiyata hiçbir tüccar almamıştı. Şimdi sen babanın çıldırdığını zannedeceksin değil mi? Hayır oğlum hayır! Ben zeki ve kurnaz bir adamım. Bunu bütün kasaba biliyor. Yalnız sen bilmiyorsun. Sırası gelmişken öğreneceksin. İnşallah şimden sonra sen de bana benzersin. Çok geçmedi. İki gün sonra 5 - 6 araba ile İbrahim ağanın oğulları dükkânın önünde durdular. Ben kasada para sayıyordum, için için de bu üç zavallı aptal kardeşin haline gülüyordum. İçeri girdiler. «5000 kilo badem getirdih» dediler. «Vallahi dedim, İstanbuldan hemen şimdi acele bir telgraf aldım; badem 40 kuruşa düşmüş. Bu fiyata alamıyacağım»

Aptallar diğer tüccarların kapılarını çalmayıp gittiler. Şimdi benim zekâmı takdir ettin mi? Ama sen hâlâ birşey anlamadın. Sadece alıklaştın. He... he.... Bu gelen bademler benim bademlerimdi. Geceleyin gizli olarak Kestel ve bir de Mahmutlar köyünün muhtarlarına satılmak için göndermiştim. Onlarla akrabalığımız vardır ya... Bu aptallara kilosunu tam 100 kuruştan satmışlar...»

Abdullah ağa ikinci bir cıgara yaktı, keyifli keyifli içmeye başladı. Gülüyordu... Oğluna iyi bir ders verdiği için memnundu.

Sokakta kalabalık ve çocuk gürültüleri, bağrışmaları işitildi. Baba oğul iskemlelerinden kalkarak kalabalığa bakmağa başladılar.

.....

Baba oğluna: «Bak! İbrahim ağanın büyük oğlu Salih geçiyor» dedi. Ağzı, burnu yamulmuş, üstü paramparça orta yaşlı bir adamın arkasına bir sürü mahalle çocuğu takılmış,

(Sonu 15 inci sahifede)

İLLİ KÜTÜPHANE ANKARA 217

İbşirin Hikâyesi

Hasan Adnan GİZ

İbşirin hikâyesi, cahil bir ruhta gururun yarattığı hezeyanları ne güzel gösterir. Sadarete tâyini kararlaştığı zaman haydutbaşı Halepte bulunuyordu. Âdete göre, taşrada bulunan vezirlere Mührü Hümayunu kırk nefer üsküflü ile Dergâhîali kapıcıbaşısı götürürdü. Zaman galilesi ve vezirin şöhreti de pek hâileli olduğu için İbşire böyle merasim yapmadılar. Mirahor Mehmet adında bir açıkgöz çıktı. Hem İbşirden ihsanlar koparmak, hem de ilk partide göze girerek büyük mevkilere konmak için tam dört yüz bin kuruş rüşvet vererek mühürü götürmek vazifesini üzerine aldı. Arkasına altı baldırı çıplak takarak bu tatlı ümitle İstanbuldan öyle bir boşanmıştı ki, yollarda atlar çatlıyarak bir konakta durup dinlenmeden yıldırım gibi Halebe düştü. Şehre girer girmez hemen, başında dağınık makraması, arkasında perişan bölükbaşı esvabı ve paçuçlarında kırk menzillik tozile —nefes nefese— İbşirin karşısına çıktı. Koca vezir onu evvelâ tepeden tırnağa kadar süzmüş, sonra lûtfen tebessüm ederek Mührü Hümayunu alıp koynuna koymuş ve çıkıp makamına oturur oturmaz kaşlarını çatarak pek müthiş bir tavır takınmıştı. Sihirli ilâç ânî olarak tesirini göstermiş, cahil gurur yelkenler gibi şişerek haydutbaşı bir an içinde bir yarım ilâh oluvermişti. Artık Barbaroslar, Sokollular onun nazarında pek sönük kalıyor, İran mübalâğasının en muhteşem şöhretleri Asaflar, Rüstemler bile onun heybeti karşısında diz çöküyordu. Mirahor Mehmet Ağa ki bu vazife uğruna tam dört bin kuruş vermişti, hâlâ ayakta duruyor ve şimdi otur deyip iltifat eder, şimdi mahremane muhabbetlere dahil oluruz diye tatlı ümitler besliyorken İbşir Paşa birdenbire:

— Bre harta seyis!.. - diye müthiş bir nâra urdu - Mührüşerifi Serbevvaban-ı Dergâhîalinin kırk nefer üsküfkü ile getirmesi mutadıkadim iken bre harta seyis sen kendi akranın bir kaç erazil ile menzile binip bu levent kıyafetile mühürü getirmen neden iktiza eyledi? Başına sardığın kırmızı makrama ve levent libasını çıkarmıyarak bu heyet ile huzuruma gelmekten niçin havf ve hicap eylemedin?

Çabucak İbşirle teklifsiz olacağını tahayyül eden Mehmet Ağa yaptığı hizmete mukabil bin türlü ikram ve iltifat beklerken böyle müthiş bir zapartaya uğrayınca aklı başından gitmiş mütemadiyen titriyor ve verecek bir cevap bulamadığından yutkunup duruyordu. Onun bu halini gören İbşir büsbütün ateş kesilerek:

— Doğru söyle! - diye haykırdı - mührü getirmek hizmetini niceye aldın? Doğrusunu söylemezsen seni katlederim.

Bu sefer bir söğüt yaprağı gibi titriyen Mehmet Ağa artık hakikati itiraf etmekten başka çare kalmadığını anladı:

— Sultanım! Yedi sekiz kese verdim... diyerek yere yıkıldı.

İlk perdede kendini bu kadar yüksek gören İbşirin İstanbula gelişi büsbütün nazlı oldu. İşlediği cinayetleri düşünerek azabı ilâhinin bir gün yakasına yapışacağını sezen haydutbaşı arkasında yirmi bin muhafız taşımasına rağmen İstanbula gitmekten hâlâ korkuyor, orada hazırlanan tuzağı bütün kanlı hatlar le beraber âdeta görür gibi oluyordu. Gurur ve cehaletle karışan bu korku onu büsbütün gülünç bir hale sokmuş, korktuğunu belli etmemek için her gün bir bahane icat ediyor, kendisini davete gelen Hasekilere:

— Bana bak Bostancı! Siz beni sair vüzera ile kıyas mı ediyorsunuz? - diye hâlâ yüksek perdeden atıyordu - Acele İstanbula geleyim de orada Hadımağalarının emrile mi oturup kalkayım? Ben burada Vezirlâzamım. Anadoludan, Mısıra, Halep ve Şama kadar her taraf ihtilâl içindedir. Bu ihtilâlleri def etmeyince İstanbula gitmenin faydası olur mu?

Gülünç olan şu ki bu sözleri söyliyen adam beş sene eşkiyalık etmişti. Nihayet bin nağme ile İzmite kadar geldi. Fakat orada yine takıldı kaldı. Saray ona teminat vermek, süphesini gidermek için her çareye baş vuruyordu. Belki itimat eder diye Valide Sultanın mutemedi ve çocuk Padişahın hocası Reyhan Ağayı İzmite gönderdiler. İbşir korku ve gururla ona yüz vermedi. Fakat cehaleti yüzünden korktuğunu meydana vurarak İstanbula gelmek için âdeta pazarlığa girişiyor ve bu suretle saraydaki kurtların büsbütün pençesine düşüyordu. Onu biraz daha yürütmek için Üsküdar yakasında bir tane Yeniçeri bırakmayıp hepsini İstanbula çekmişlerdi. Fakat bu halden de ötekiler kuşkulandılar. Ocak hitiyarları:

— Bu nasıl vezirdir ki İstanbula yirmi bin adamla gelir? Bunun muradı bizi Sipaha kırdırıp Atmeydanının intikamını almaktır. İstanbula geçerse alay ederiz ve illâ karşı gitmeyiz.» diye sözleştiler. Ağakapısı da, bütün Yeniçeriler silâhlanarak odalarında her ihtimale karşı hazır dursunlar emrini verdi. Bu sırada İbşir Maltepede konaklamış bir gün sonra da Üsküdara gelerek nikâhlısı Ayşe Sultanın oturduğu Nasuhpaşa sarayına inmiş ve önce zifaf merasimi icra edilmişti. Anlaşılan Ayşe Sultan oltada leziz bir yem vazifesini görüyor ve nihayet İbşir Paşayı İstanbula atlatmaya muvaffak oluyordu. Artık cehalet korkuyu sindirmiş, gurur başı boş kalmıştı. Öyle her Sadrâzam gibi İstanbula girmek istemiyen İbşir o gün büyük bir alay yapılmasını emretti. Büyük olduğu kadar gülünç olan ve karnaval şenliklerini hatırlatan bu alayın başında Yeniçeriler gidiyor, onların peşinde devlet erkânı ve ulema yürüyordu. Daha sonra alayın hususiyetini teşkil eden başlarına keçe, sırtlarına kaplan postu giymiş, davul gibi çöpürlerini çalan sekiz Yeniçeri şairi geliyor ve onları İbşirin korkunç haydutları takip ediyordu. Bu iri boylu, dev endamlı haydutların

çökürlerin ahengine uyarak yüksek sesle söyledikleri türküler müthiş bir velvele yaratarak belki bir saatlik mesafeden duyuluyordu.

İbşir ki bütün hayatında tek bir işle meşgul olmuş, yalnız bir hünerde temayüz etmişti; sadarete geçer geçmez yine aynı yoldan yürüyerek eski Defterdarın kafasını uçurmakla işe başladı. İstanbulda elebaşı olan Karamurat paşayı gözetmek şöyle dursun gurur ve azametile büsbütün aleyhine çevirdi. Zaten Yeniçerileri ürkütmemek için kendi ordusunu Üsküdar yakasında bırakmıştı. Avenesinden meşhur Abaza Hasan ve Kürt Mehmet korkudan İstanbula geçemiyorlardı. Şimdi onu yere seren darbe asıl kendi adamlarından gelecekti. İhtilâl, suikast gibi işlerde İbşirden çok daha usta olan Karamurat Paşa para ve mevki va'dile evvelâ Kürt Mehmedi elde etmiş ve bu suretle haydutlardan gelecek her tehlikeyi önlemişti. Diğer taraftan Sadrâzam Levent ve Sipahileri İstanbul yakasına geçirtip bütün Yeniçerileri kırdırtacak» diye korkunç bir şayia çıkartmış ve bu suretle Ocağı da isyana hazırlamıştı. Artık kapan kurulmuştu. Ve hâlâ ilâhlar kadar mağrur olan koca İbşir bir gün gözlerini açar açmaz kendini kıskıvrak kapanda buldu. Kürt Mehmedi en çok İbşirin serveti tahrik ediyordu. Senelerce beraber eşkıyalık ettikleri, beraber çaldıkları halde o daima malların en iyisini almış ve onlara pek az şey bırakmıştı. Bu kanlı ve doymak bilmiyen haydutları bir anda çileden çıkarmak için bundan daha cazip ne olabilirdi? Onlara: «İbşirin bütün serveti bizim olacak!» dedi. Gittiler. Ansızın eski reislerin sarayını bastılar. Ve koca sarayda bir tek hasır bırakmadan dönmediler. Bu sırada Hacıbektaş ağaları da bermutad meşhur meydanda toplanıyor, saraya haberler giderek vezirden başka Şeyhülislâmın da başı isteniyordu. Fakat bu ikinci haber bu sefer bütün ulemayı ayaklandırmış saraya koşan nakibüleşraf Zeyrekzade:

— Şeyhülislâm namına olan adam sair cürüm sahipleri gibi katlolunmaz bunda fesadı azim vardır. Yarın öbür gün bir bahane ile hepimizi katledecekler» diyerek Şeyhülislâmı ölümden kurtarmıştı. O ahvalat adamları ki yalnız dünya hırsile yaşarlardı daima birbirlerinin kuyularını kazmalarına rağmen böyle bir tehlike vukuunda hemen birleşir, ulemanın katl. âdet olmasın diye en büyük düşmanlarını dahi ölümden kurtarırlardı. Saraya haber geldiği zaman İbşir huzurda bulunuyordu. Haydutlarının bile kendisini istemediklerini duyunca şuursuz bir halde mühürü çıkarıp sahibine teslim etti. O da bir kere daha dul kalan meşihum emaneti huzurda bulunan Murat Paşaya uzattı. Fakat o eski bir kurttu. Öyle emsalsiz gibi sevincini meydana vurarak mühürün üzerine atılmadı. Bilâkis saraya ve bilhassa İbşire karşı son bir nağme yaparak kendini naza çekti. Reddetti ve Padişah ısrar edince bir fedakârlık yapıyormuş gibi alıp koynuna attı. Bu küçük sahne ihtiyar bir tilki ile kocaman bir dağ hayvanı arasındaki farkı ne güzel gösteriyordu. Eski Sadrâzam huzurdan çıktıktan sonra Padişah Bostancıbaşıya:

— İbşir Paşayı boğdurup meytini taşra bırak!

Emrini vermişti. Bostancıbaşı İbşirin bulunduğu odaya bir Häseki göndererek:

— Takdir böyle imiş, abdest alsın ve namaza dursun!

Diye idam hükmünü bildirdi. İki cellât oda kapısında bekliyorlardı. Koca İbşir, o dağlar yaratan ve ilâhlar kadar mağrur olan İbşir artık küçülmüş küçülmüş bir hiç olmuştu. Daha doğrusu şimdi hakiki değerini bulmuş bir darbede hemen aslına rücu etmişti. O halde ki hüzünlü haline bakılsa yüzlerce insanın kanına girmiş bir zalim değil, haksız yere cezaya çarpılan bir mazlum sanılırdı. Şimdi adım adım son nefese yaklaşan bu adam, galiba vaktile öldürdüğü insanların son nefeslerinde nereye sığındıklarını hatırlamış ve Bostancıbaşıya haber göndererek:

— Korkudan aklım başımda yok - demişti - bir okumuş adam benim yanımda olsun ve bana merasimi tövbe ve istiğfarı talim etsin, bu yolda yardım etsun!

Bostancıbaşı, İbşirin bu son arzusunu reddetmedi. Salâh ve takva ile meşhur ve mübarek bir pîr olan kâtibi Koç Mehmet Efendiyi mahkûmun odasına gönderdi. Mehmet Efendi orada İbşire abdest aldırdı; kelimei şahadet getirterek tövbe ve istiğfar ettirdi. Sonra dizdize kıbleye döndüler. Namaza durdular.

Katle memur olan Häseki namazın bitmesini bekliyordu, Fakat bu hazin sahne karşısında daha fazla dayanamıyarak dışarı çıktı ve cellâtlara içeri girmelerini işaret etti. Cellâtlar İbşirle beraber Müftünün de katlolunacağını sanıyorlardı. Şeyhülislâmın sonradan affedildiğini duymamışlardı. Geldiler gördüler ki vezirle beraber bir kavuklu namaza durmuş dua ediyor. Onu da Müftü Efendi sandılar. Usta cellât İbşirin boynuna kement atarken öteki de kavuklunun başına ipi geçirdi. Koç Mehmet Efendi o anda secdeye kapanarak kendinden geçmiş âdeta vahdete ulaşmıştı. Soğuk ve yağlı bir cismin boynuna geçtiğini duyunca birden doğruldu ve kekremendi görür görmez aklı başından giderek:

«— Bire kâfir Arap!..» diye ipe yapıştı. Herif, Müftüyü kaçıyor sanarak üzerine çullanmıştı. Mahkûmların âdetiydi bu. Son nefeslerine kadar çırpınır, didinir, ipe el atarak kurtulmıya çalışırlardı. Zavallı ihtiyar mosmor olmuş haykırıyor fakat cellât acemi olduğundan bütün gayretine rağmen bir türlü ilmiği çekemiyordu. Bu sırada dışardan gürültüyü duyanlar içeri koştular. Baktılar ki «Bostancıbaşı kâtibi salah ve takvasile maruf Koç Mehmet Efendi» rahmeti rahmana kavuşuyor. Hemen cellâdın üzerine atılarak ihtiyarı kurtardılar. Sakalına kadar bütün vücudu titriyen Mehmet Efendi boynundan ipi çıkarmıya çalışırken bir taraftan:

— Bire kâfir hınzır! Allah belânı versin! Sorup sual etmeden ne diye hücum edersin?» diye haykırıyordu. Bu gürültü esnasında İbşir de son nefesini vermişti. Cellât keskin bir bıçakla başını kestikten sonra gövdesini köşeye bıraktı. Kanlı başı bir peştemala sararak Atmeydanına götürdüler. Bir Sipahi onu bir harbenin ucuna takarak alkışlar, kahkahalar arasında bütün meydanı dolaştı. İbşir Paşa bu halinde bile müthiş yüzü ve süzük gözlerile onlara yüksekten bakıyordu. Şimdi alvri bir harbenin ucunda yükselen bu baş eskiden de cirit ve mızrak oyunlarını pek sever, haydutluktan başka at kullanmak, kılıç çalmak ve şikâr ahvalini söyleşmekten hoşlanırdı.

Gelgelelim harbe girince bir işe yaramaz, eşkıyalıkta gösterdiği meharetin yüzde birini er meydanına gösteremezdi. Daima diz üstünde oturur, az söyler, hiç gülmez, kimseye kıyam ve ikram etmezdi. Ona pek tutkun olan Naima, «Eğer bahtı kadar aklı olsaydı bütün vüzerayı geride bırakırdı» der.

Hasan Adnan GİZ

ÇINARALTI

YAZ SAYISI

ÇINARALTI çok güzel bir yaz sayısı HAZIRLIYOR.

BİRAZ DA GÜLELİM

NEYE YARAR?

— Yahu, bir şeye canım sıkılıyor?

— Neye?

— Vaktile mektepte bize boyuna Arapça kelimler öğrettiler. Bunları öğreninceye kadar neler çektik. Şimdi bunlar hiç işe yaramıyor!

— İşine yarar?

— Ne zaman yarar?

— Kızdığın zaman!

— Ne yaparız?

— Küfrederiz be!.. Menhus, mendebur, veledizina, şeni, iblis... Say gitsin, kim anlıyacak!

★

HİZMETÇİ AKLI

Bayan, hizmetçisine pencerenin camlarını iyice temizlemesini tembih edip sokağa çıkar. Akşam eve döndüğü zaman camların kir içinde bulunduğunu görüp hizmetçiye çıkışır:

— Bu pencerelerin hali ne? Ben sana camları sil demedim mi?

Hizmetçi:

— Sildim efendim! Camların içini ayna gibi yaptım. Gördüğünüz kirler dış tarafta.

— Peki, dış tarafı neden silmedin?

— Neden böyle söylüyorsunuz? Dış tarafını mahsus bıraktım ki biz dışarısını görelim de dışardakiler bizi görmesin diye!

★

ESKİ MAL!

Beyoğlunda antikacı dükkânlarından birinde yeni zenginlerden biri dükkân sahibi ile konuşuyor:

— Şu On altıncı Lui tarzındaki masa hakikaten On altıncı Lui zamanından mı kalmıştır?

Dükkân sahibi ellerini uğuşturarak:

— Aman efendim, ona şüphe mi var? Tabiî 16 ncı Lui zamanından kalma!

— Peki, bunun için ne istiyorsunuz?

— Beş yüz lira!

— Amma da yaptın ha... Beş yüz lira çok pahalı değil mi?

— Ne yapalım, paşam, şimdi işçilik o kadar pahalı ki...

— Sus diyorum... Şimdi annemi çağırır da sana bir ikinci cephe açtırırsam görürsün!

— Akbaba refikimizden —

GAZETELER VE MECMUALARDAN

Denizli İsmet İnönü lisesi edebiyat öğretmeni Zay Şükrü Elçin (Yirmi dört) isimli şiir kitabından bir tane de Çınaratına göndermiş. Teşekkür ederiz. Şiirlerini okuduk! İstanbuldaki bobstil, modernist şairleri bile gölgede bırakacak bu manzumeler hakkında fikir beyan etmek haddimiz değil. Sade okurlarımıza birkaç tanesini aynen basıyoruz. Onlar hükümlerini versinler.

TESADÜF

Biri mor, biri sarı
İki iplik,
Sarıldı bir yumağa
İki iplik.

İLK AŞK

Ben bir çocuk tanıyorum:
İki gözü iki çeşme.

ONUR

Çingene mahallesinin
Hüdanabit piçleri
Dökünce yangın yerinde
Eve dönmedi!

Öbürleri de böyle... Ne diyelim, inşallah, Bay Şükrü Elçinin bu (yirmi dört) şiirlik kitabı... edebiyat âlemimizde kırk sekizlik top gibi sanat ve şöhret gürültüleri uyandırır.

TİCARET DERSİ

(Baştarafı 11 inci sahifede)

«delii,,, delii....» diye bağırıyorlar, ceketinin eteklerini çekiyorlar, bazıları yerden topladıkları küçücük taşları rastgele atıyorlardı. O da arada sırada geriye dönüyor, acayip sesler çıkarıyor, acayip hareketler yaparak çocukların üzerine sarsak sarsak koşuyordu. Baba oğul bu nanzarayı kayboluncaya kadar seyrettiler.

Baba oğluna: «Zavallıya çok acıyorum. Ama insan hayatta bu kadar aptal olmamalıdır», dedi.

Mehmet DAVAZ

MİLLÎ PİYANGO

7 Temmuz

Biletinizi almayı unutmayın!

Kulaktan Kulağa

ORHAN SEYFİ ORHON

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

Yaylâ Türküsü

Halide Nusret ZORLUTUNA

En ince, en san'atkâr kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın en seçme şiirlerini bir araya topladığı bu eşsiz şiir mecmuasını bütün edebiyat severlere tavsiye ederiz.

Fiatı 50 kuruş.

Sahibi: Orhan Seyfi ORHON

Cumhuriyet matbaası — İstanbul

BEYAZ SELVİ

Halide Nusret ZORLUTUNA

Tefrika No 19

Doktor da onu bir çiçeğe benzetti, fakat çiçeklerin isimlerini ayrı ayrı bilmediği için, hangi çiçeğe benzettiğini kestiremedi. Yalnız, onu kokLamak istiyormuş gibi burun delikleri — kendi de farkında olmadan — açılıp kapandı. Ondan sonra, kızın çehresinin pek gamlı olduğunu farketti. Bir eylül akşamı gibi kapanık zavallı küçük yüz...

Ona acıyordu. En tatlı sesile:

— Kızım...

Diye başlıyarak reçeteyi uzattı. Fakat kız, onu duymamış gibi ilerledi, yazıhanenin üstüne birşey bıraktı, sonra süratle dönerek kapıya koştu...

Kapının açılmasile kapanması bir olmuştu.

Doktor ilk şaşkınlık ânını geçirdikten sonra, masanın üstündeki beşlik banknotu kaparak, çılgın hastasının arkasından koştu. Fakat o, çoktan apartmandan çıkıp gitmişti.

O zaman doktor, birdenbire müthiş bir öfkeye tutularak elindeki para ile reçeteyi burtuşturarak yere attı ve kısılmış dudaklarının arasından bir kelime, ağır bir hakaret ahengi ile fırladı:

— Deli!...

Evet, o asabiyeci idi; yani yarım deli doktoru. Ama böylesine ilk defa raslıyordu.

Bu kız, bundan bir ay kadar evvel annesile beraber doktora gelmiş, birbirini tutmıyan cümlelerle şikâyetlerini sayıp dökmüştü.

Baş ağrıları, çarpıntılar, ağlama buhranları, filân...

Doktor reçete yazmış, tevsiyelerde bulunmuştu.

O günden sonra Gülten — kızın adı Gülten'dir — haftada bir iki defa doktora gelir olmuştu ve acayip bir ısrarla doktoru kendisi ile alâkadar etmiye çalışıyordu.

Yaşlı doktor bu ısrardan garip bir zevk, hattâ bir gurur, duymıya başladığını kendi kendine itiraf etmemişti. Fakat bugün ona karşı evvelâ kalbini burkan bir merhamet, sonra da dehşetli bir öfke ile sarsılınca...

Demek ki onunla hakikaten alâkadardı? Aralarında doktor - hasta münasebetinden fazla, hissi bir şey vardı?...

Şuurunun kontrolundan birdenbire kurtularak kafasına çarpan bu sual, onu ürküttü.

Yirmi beş yıllık hekim ve yirmi yıllık aile babası!

Bütün memlekette en çok tanılan, sevilen, inanılan doktor!

Böyle bir deli küçük kıza zaif duymak, bu meşhur fen adamına yakışır mı?... Bu hiç olur şey mi?...

Doktor şimdi bunları düşündüğü için kendine kızıyordu. Böyle saçma, gülünç düşüncelerin; onun sağlam kafasına uğraması bile ayıptı.

Kapıyı açtı, sırasını bekliyen saz benizli, iri gözlü, tıraşı uzamış ve elbiseleri bollaşmış bir genci içeriye aldı.

Gülten, bir bahar rüzgârının getirip götürdüğü bir sümbül kokusu gibi, kafasından uçup gitmişti...

★

O gece ve ertesi gün, doktorun gözleri önünden kâh mavi bir şapka; kâh yanık, parlak, yuvarlak bir omuz; kâh oyuncak gibi minik ve güzel bir yüz, bir kaç defa geçti; fakat hiç durmadı; daha doğrusu doktor, durmasına müsaade etmedi.

Fakat iki gün sonra o güzel oyuncak baş, bu sefer kırmızı ve çenesinin altından bağlı bir şapka içinde çıkageldi.

Geçen günkünün tam tersine olarak, ürkek, suçlu, içli bir hali vardı. Doktorun çatılan kaşları önünde göz yaşları akmıya hazır, âdeta titriyordu.

Doktor, yumuşamamıya katiyen karar vermiş olduğu için, onun yüzüne bakmadan konuştu:

— Küçük bayan, beni mazur görünüz: Hastalığınızı teşhis edemediğim için tabiî tedavi de edemiyeceğim. Bir başka doktora...

— Arkası var —

221